

Ганна Онкович, професор Київського медичного університету, доктор педагогічних наук;
Володимир Білецький, професор кафедри “Видобування нафти, газу і конденсату”
Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, доктор
технічних наук;

Артем Онкович, доцент кафедри PR і журналістики Київського національного університету
культури і мистецтв, кандидат педагогічних наук;

Микола Ткаченко, асистент кафедри обладнання нафтових і газових промислів
Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

НОВЕ У МЕДІАОСВІТІ: ІНЖЕНЕРНА БЛОГОДИДАКТИКА

Автори аналізують проблему використання соціальної мережі у розвитку і саморозвитку професійної компетентності особистості. Показано це на прикладі інженерної блогодидактики. У статті розглядається вітчизняний медіаосвітній фактаж і пропонуються нові інструментальні технології щодо використання соціальної мережі в освітньому процесі вищої школи.

Ключові слова: соціальна мережа, освітній простір, професійно орієнтована медіаосвіта, медіаосвітня технологія, медіадидактика, педагогічна блогодидактика, інженерна блогодидактика.

Медіаосвіта як нова педагогічна галузь, своїм змістом зорієнтована на людину, виокремилась відносно недавно. Її поява в освітньому просторі була зумовлена інноваційним освітнім процесом, суспільною потребою, оскільки розвиток засобів масової інформації і комунікації та їх залучення до процесу навчання і виховання значно активізували творчий пошук освітян у багатьох країнах. Цим і обумовлена актуальність пропонованої статті, мета якої — повернути увагу освітнього загалу до нових професійно орієнтованих медіаджерел, котрі сприяють розвитку й саморозвитку особистості.

Методологія медіадосліджень є міждисциплінарною, спирається на класичну філософську методологію аналізу соціокультурних феноменів. Особистість як соціальна істота інформаційного суспільства без медіакультури не існує. Дослідженням медіакультурного простору соціалізації людини сприяє діяльнісний підхід, на основі якого здійснюється поєднання об’єктного та суб’єктного: “саме активне, творче, вільне індивідуальне буття людини тво-

рив і змінює обставини, інших людей, саму особистість, яка залежить від суспільних умов розвитку людини і суспільства”¹.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених цій темі, засвідчує прискорений темп упровадження медіаосвітніх технологій у навчальному процесі вищої школи. Дослідники Р. Бужиков, Ю. Горун, Н. Духаніна, О. Каліцева, І. Сахневич, О. Янишин та інші розглядали технології використання медіазасобів у навчанні майбутніх економістів, редакторів, інженерів комп’ютерних наук, юристів, інженерів нафтогазової промисловості, документознавців, перекладачів, пропонували авторські методики. Сьогодні завдяки їм, науковцям і педагогам-практикам ще донедавна нове поняття “медіадидактика” стало “парасольковим” для цих та інших понять. У свою чергу, одне з них — поняття *інтернет-дидактика* — теж “парасолькове” для новітніх термінів, котрі виникли завдяки появі всесвітньої мережі.

Мета пропонованої статті — привернути увагу до професійно орієнтованих блогів, сторінок у мережі, котрі ми наразі розглядаємо не з позицій медіагалузі, а з педагогічних потреб, а тому і виокремлюємо один із складників медіадидактики — *блогодидактику*. Це резерв підвищення професійної компетентності майбутніх фахівців. Із поставленої мети випливає низка завдань: проаналізувати наявні дослідження з використання професійно орієнтованих медіаджерел у вищій школі; розглянути технології, котрі наявні у медіадидактиці вищої школи; запропонувати деякі прийоми і методи використання інженерної *блогодидактики* у фаховій підготовці (на прикладі підготовки спеціалістів для нафтогазової сфери).

Об’єктом дослідження є віртуальні професійно орієнтовані медіатексти у мережі Інтернет, предметом — авторські сторінки, сайти, блоги в соціальній мережі. Матеріал дослідження складають професійно орієнтовані сторінки та блоги.

Свого часу ми вже звертали увагу на потенційні можливості професійно орієнтованої медіаосвіти у вищій школі, яка сприяє формуванню медіа- та інформаційної грамотності майбутніх фахівців², обґрунтовували необхідність

¹ Соскін О.В. Інвестиції в людський розвиток в умовах глобальної трансформації : навч. посіб. / О.В. Соскін, В.Г. Воронкова, М.М. Ажажа. — Львів : Магнолія, 2006. — С. 59.

² Лашук Н.М. Медіакомпетентність. Технології та стратегії : навч. посіб. для студ. спец. 075 — Маркетинг / Н.М. Лашук. — Чернівці : ЧНТУ, 2017. — 118 с.; Медіадидактика вищої школи: програми спецкурсів / за ред. Г.В. Онкович ; Г.В. Онкович, К.Є. Балабанова, І.Ю. Гуріненко та ін. — К. : Логос, 2013. — 195 с.; Медіакомпетентність фахівця : кол. монографія / Г.В. Онкович, Ю.М. Горун, В.О. Кравчук та ін. ; за ред. Г.В. Онкович ; Ін-т вищ. освіти НАПН України. — Київ : Логос, 2013. — 286 с.; Онкович Г.В. Професійно-орієнтовані авторські сторінки в соціальній мережі як спосіб підвищення фахової самоосвіти / Г.В. Онкович // Новітні технології у викладанні мов іноземним студентам : матеріали семінару. — Харків, ХНАДУ, 2018. — С. 187—192; Онкович Г. Професійно-орієнтована медіаосвіта у вищій школі / Г. Онкович // Вища освіта України. — 2014. — № 2. — С. 80—87; Онкович Г.В. Медіадидактика вищої школи: український досвід / Г.В. Онкович // Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часоп. — Київ, 2013. — № 1. — С. 23—29; Онкович А.В. Медіа- и

розуміння “парасолькового” поняття *медіаінформаційна грамотність* як одного із базових у сучасному суспільстві знань³. Можливості медіаосвітніх технологій спонукають до їхньої активної пропаганди і поширення в середовищі навчальних закладів різних профілів підготовки. Оскільки предмет дослідження новий, доцільно уточнити основні дефініції.

Медіадидактика об’єднує різні медіатехнології відповідно до поставленої освітньої мети. Ці технології спираються на відповідні медіаджерела, опрацьовують різні медіапродукти відповідно до завдань освітнього процесу. Зауважимо, що саме медіаосвітні технології, котрі інтенсивно розвиваються останнім часом, посідають провідне місце і в самоосвіті особистості. Принагідно зазначимо, що німецькі вчені, наприклад, виокремили її як “Hochschuldidaktik”⁴.

Поняття *блогосфера* (від англ. *blogosphere*) — термін, що означає сукупність всіх блогів та їхніх взаємозв’язків, які є елементом мережевого простору, об’єднає онлайн-спільноту або ж соціальну мережу. Це поняття (позначимо його як “журналістське”) робить наголос на одній із основних відмінностей блогів від звичайних веб-сторінок та інтернет-форумів: пов’язані між собою блоги можуть становити собою динамічну всесвітню інформаційну оболонку. Вікіпедія подає класифікацію блогів за такими різновидами: за автором (авторами); за наявністю мультимедіа; за особливостями змісту; за технічною основою⁵. Наші спостереження свідчать, що у соціальній мережі присутні блоги, які не підпадають під зазначені ознаки. Ми позначили їх як *педагогічні* й *науково-педагогічні*, оскільки вони передусім переслідують освітню мету⁶. Однак подальші роздуми над проблемою спонукали до виокремлення професійно орієнтованих означень *блогодидактики*. Отже, до “педагогічної” й “науково-педагогічної” *блогодидактики* додаємо “інженерну” *блогодидактику*, “медичну”, “юридичну”, “економічну” та ін. — залежно від професійних потреб споживача інформації.

информационная грамотность как зонтичное понятие обучающей среды / А.В. Онкович, А.Д. Онкович // Профессионализм педагога: сущность, содержание, перспективы развития. — М. : МАНПО ; Ярославль : Ремдер, 2014. — С. 328—332; Онкович Г.В. Новітні терміни медіаосвіти та медіадидактики / Г.В. Онкович // Лінгвістика. Лінгвокультурологія. Кроскультурна і міжкультурно комунікація: проблеми, питання, рішення. — Дніпро : ДНУ ім.Олеся Гончара, 2018. — № 12. — Ч. 2. — С. 277—291.

³ Онкович А.В. Медиа- и информационная грамотность как зонтичное понятие обучающей среды / А.В. Онкович, А.Д. Онкович // Профессионализм педагога: сущность, содержание, перспективы развития. — М. : МАНПО ; Ярославль : Ремдер, 2014. — С. 328—332.

⁴ Huber L. Hochschuldidaktik als Theorie der Bildung und Ausbildung / Ludwig Huber // Dieter Lenzen (Hrsg.): Enzyklopädie Erziehungswissenschaft. Ausbildung und Sozialisation in der Hochschule. — Band 10. — Stuttgart ; Dresden : Klett, 1995. — S. 114—138.

⁵ Блог [Ел. ресурс] // Вікіпедія. — Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BB%D0%BE%D0%B3>.

⁶ Білецький В.С. Нове в медіаосвіті: науково-педагогічна *блогодидактика* / В.С. Білецький, Г.В. Онкович, А.Д. Онкович // Слово : Прикарпатський вісник НТШ. — Івано-Франківськ. — 2018. — № 4 (48). — С. 380—391.

Нині медіапедагогіка набула значного поширення. Зокрема, в Німеччині існують науково-дослідні інститути, котрі виконують наукові дослідження у цій галузі. Німецькі фахівці виділяють два взаємозв'язані між собою напрями.

1. Суспільно-критична медійна педагогіка, яка має на меті зміну суспільства засобами ідеологічної критики; через здатність впливу на медіасистему; здатність використання альтернативних медій.

2. Політично-мотивована медійна педагогіка, яка ставить на меті боротьбу проти маніпуляцій за допомогою медіа⁷. Ми ставимо перед собою задачу повернути увагу освітянського загалу до можливостей розвитку медіакомпетентності фахівців через використання у навчальному процесі й самоосвіті авторських сторінок із соціальних мереж, авторами яких є освітяни-практики.

Блоги педагогів-практиків — професійно орієнтовані. Це оригінальний шлях ознайомлення учнів, студентів і колег із власними новаторськими напрацюваннями, методами наукового пізнання, важливий засіб формування дослідницьких і пізнавальних компетентностей, розвитку компетентностей особистісних. Завдяки таким “предметним” блогам, сайтам, сторінкам в Інтернеті формується і самоосвітня компетентність (здатність спонукати й організувати себе до самоосвіти); розвивається соціальна компетентність (реально-віртуальна співпраця з колегами, іншими благодидактами, зокрема розуміння своєї ролі в освітньо-виховному процесі держави). Перед у творенні подібних сторінок в Україні вели шкільні вчителі, котрі сповна оцінили переваги благодидактики у спілкуванні з учнями, у поширенні предметних знань, в обміні досвідом з колегами тощо.

Поняття “педагогічна благодидактика” вперше з'явилося у мережі Facebook 4 грудня 2017 року, коли було створено однойменну сторінку⁸ для поширення передового досвіду педагогів-новаторів, котрі ведуть власні блоги. Відтоді педагоги-предметники мають своє поле для поширення передового досвіду, ознайомлення зі здобутками колег. Сторінка прислужилася багатьом учителям, особливо молодим педагогам. “Благодидактика на уроках” була темою серпневого випуску “Інформаційного збірника для директора школи та завідувача дитячого садка”, на сторінках якого досвідом зі створення блогів і використання їх у навчанні ділилась Наталія Немировська, вчителька української мови та літератури СЗШ I—III ступенів № 4 м. Гайсин, що на Вінниччині⁹.

⁷ Робак В. До питання про розвиток медіапедагогіки у Німеччині / Робак Володимир // Другий український педагогічний конгрес : зб. матеріалів конгресу. — Львів : ТзОВ Камула, 2006. — С. 278.

⁸ <https://www.facebook.com/groups/157912791489994/>.

⁹ Благодидактика на уроках // Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка. — 2018. — № 8.

На потенційні можливості професійно орієнтованої медіаосвіти у вищій школі, яка сприяє формуванню медіа- та інформаційної грамотності майбутніх фахівців, звертали увагу Г. Онкович та представники її наукової школи. Можливості медіаосвітніх технологій спонукають до їхньої активної пропаганди і поширення в середовищі навчальних закладів різних профілів підготовки. На часі активізувати напрацювання з медіадидактики вищої школи (принагідно зазначимо, що німецькі вчені, наприклад, виокремили її як “Hochschuldidaktik”).

Нещодавно в українському медіапросторі з'явилися чи не перші “педагогічні сторінки” групи представників технічних наук: “Нафтогазова освіта”¹⁰ та “Освіта за спеціальністю “Нафтогазова інженерія та технології”¹¹. Ці медіамайданчики ініціативно засновані фахівцями нафтогазової галузі, яка активно розвивається в країні, сервери розташовані у новопромисловому Східно-Українському нафтогазовому регіоні.

Блог “Нафтогазова освіта” розпочав свою роботу у серпні 2017 року. На листопад 2018 року група нараховує 2000 учасників. Тематика охоплює техніку і технології видобування вуглеводнів — нафти, газу та конденсату, буріння свердловин, дотичні теми. В описі групи зазначено, що група “Нафтогазова освіта” — це маленький острівець нафтогазових знань у просторі Інтернету.

Блог “Освіта за спеціальністю “Нафтогазова інженерія та технології” засновано навесні 2018 року. У пості-презентації блогу наголошується: “Філософія цієї групи спрямована на популяризацію нафтогазової освіти в Україні”. Адміністраторами групи стали відомі фахівці в цій галузі. Станом на листопад 2018 року група нараховує майже 900 учасників.

Наразі створення груп “Нафтогазова освіта” та “Освіта за спеціальністю “Нафтогазова інженерія та технології” — приклад успішного застосування у вітчизняному медійному просторі однієї з медіаосвітніх технологій, медіадидактики вищої школи, предметної медіаосвіти, зокрема мультимедіадидактики.

Прикладами успішного використання інтернет-дидактики є й інші аналогічні майданчики у Facebook: “Drillers Club Knowledge Box”¹², “Knowledge Box Training Center — KBTC”¹³. На цих сторінках подаються: повні тексти навчальних книг — підручників, посібників, курсів лекцій і практикумів, тексти довідників, словників, галузевих енциклопедій, а також монографій і значущих наукових статей. Тут же представлено трейлери навчальних фільмів і самі фільми, анімаційні ролики, які розкривають конструкцію, принцип функ-

¹⁰ https://www.facebook.com/groups/866495553505940/?multi_permaLinks=1032710503551110%2C1032176773604483¬if_id=1524010543948588¬if_t=group_activity&ref=notif.

¹¹ https://www.facebook.com/groups/145315129579851/?hc_location=group.

¹² <https://www.facebook.com/groups/drillersclub/about/>.

¹³ <https://www.facebook.com/kbtc.mm/>.

ціювання пристроїв, показують перебіг технологічних і природних процесів. При цьому широко застосовуються темпоральні ефекти — уповільнена та прискорена кінозйомка, мультиплікація у поєднанні з фаховими програмами, що використовуються для моделювання природних і технічних об'єктів: SolidWorks, Statgraphics Plus for Windows, програмне забезпечення: Smedvig Technologies, Roxar Software Solutions, Western Atlas, Landmark Graphics, Paradigm Geophysical, CogniSeis, CGG Petrosystems, PGS Tigress, Seismic Microtechnology, GeoMatic, Quick look, Tigress, Western Atlas, DV-Geo.

Facebook забезпечує функції ведення на сторінках групи онлайн-дискусії та висвітлення поточних та планованих подій (круглих столів, конференцій, анонси запуску важливих об'єктів тощо). Крім того, чат (англ. *chat* — “розмова”) — мережевий засіб для швидкого обміну текстовими повідомленнями між користувачами Інтернету в режимі реального часу, — зокрема через Skype, дозволяє вести онлайн-лекції. Поширення набувають онлайн-курси лекцій, зокрема на платформах Khan Academy (khanacademy.org), інтернет-курси edX Гарвардського університету та Массачусетського технологічного інституту (edx.org), Coursera — виші Стенфорда, Принстона, Мічиганський та Пенсильванський університети (coursera.org), проект Prometheus (КНУ імені Шевченка, КПІ та Києво-Могилянська академія, Львівська ІТ-школа) та ін.

Водночас, між названими вітчизняними інструментами “Освіта за спеціальністю “Нафтогазова інженерія та технології” та “Нафтогазова освіта” й міжнародним аналогом “Drillers Club Knowledge Box” існує різниця в тематичному наповненні. Вітчизняні сторінки мають інтегративний характер і охоплюють практично весь спектр дисциплін спеціальності 185 “Нафтогазова інженерія та технології”, а саме: нафтогазову геологію, спорудження свердловин (буріння, цементування, експлуатація, ремонт тощо), первинну переробку видобутого свердловинним способом флюїду (нафта, конденсат, природний газ) на промислах, транспорт нафти і нафтопродуктів, природного газу та їх переробку на нафтопереробних і газопереробних підприємствах. При цьому охоплюється весь набір названих технологій і технічних засобів для їх здійснення включно із засобами контролю, автоматизації та диспетчеризації, моделювання об'єктів.

Особлива увага приділяється новітнім технологіям галузі нафтогазовидобування і транспортування вуглеводнів: снабінгу (робота під тиском), колтюбінгу (роботи на свердловинах із використанням гнучкої колони труб), верхньому приводу бурових свердловин, пігінгу (очистка трубопроводів зсередини), горизонтальному бурінню свердловин, добуванню газу і нафти на шельфі та глибоководним гірничим технологіям, новітнім способам інтенсифікації видобування вуглеводнів, зокрема різним видам заводнення, кислотних обробок, гідравлічному розриву пласта тощо. Крім того, споживач знайомиться з новими дослідженнями стосовно геології нафти і газу, слідкує за розвитком

дискусії стосовно їх абіогенного походження та освоєння нетрадиційних вуглеводнів — метанових гідратів в океанах і морях, нафтових пісків (Альберта, Канада), сланцевого газу і нафти тощо. Усі ці теми викликають колосальну зацікавленість і у студентів, і у науковців, оскільки саме вони вирішують долю майбутнього енергетичного забезпечення людства.

Міжнародна сторінка “Drillers Club Knowledge Box”, заснована 21 вересня 2016 року (кількість учасників перевищує 33 тис. осіб), має чітко виражений спеціалізований вузькоспрямований характер — вона стосується тільки спорудження свердловин. При цьому особлива увага звертається на техніку і технології їхнього буріння. У презентації групи, зокрема, зазначається: “Тепер із цим сайтом ми маємо миттєвий контакт з тими, які більше ніж готові допомогти”. Можливо, у майбутньому така спеціалізація відбудеться і у вітчизняному освітянському інтернет-просторі.

Доцільно зазначити, що поява інформаційно-навчальних ресурсів на сторінках Facebook стала можливою завдяки наявності ресурсно-інформаційної бази на Вікіпедії, YouTube, в онлайн-бібліотеках (українські приклади — “Всеукраїнська експертна мережа” <http://ukrtechlibrary.wordpress.com/>, <http://www.experts.in.ua>, <http://ruthenia.info>, Українська технічна література), репозитаріям вишів. У такий спосіб професорсько-викладацький склад навчальних закладів України приєднується до розвитку професійно орієнтованої медіаосвіти, сприяє розвитку медіадидактики вищої школи.

Висновки

Аналіз наявних досліджень із використання професійно орієнтованих медіаджерел у вищій школі засвідчив значний інтерес до цього процесу. Медіаосвітні технології успішно використовуються у вищій школі. Віртуальні медіаосвітні джерела приваблюють і тих, хто навчає, і тих, хто навчається, оскільки сприяють розвитку і саморозвитку особистості, підвищують мотивацію навчання.

Наявні професійно орієнтовані блоги з освітньою метою автори класифікують як системи й виокремлюють педагогічну, наукову, науково-педагогічну, інженерну блогодидактику. На прикладі підготовки спеціалістів для нафтогазової сфери висвітлюються прийоми і методи використання інженерної блогодидактики в освітньому процесі з метою розвитку медіакомпетентності фахівців.

Список використаних джерел:

1. Білецький В.С. Нове в медіаосвіті: науково-педагогічна блогодидактика / В.С. Білецький, Г.В. Онкович, А.Д. Онкович // Слово : Прикарпатський вісник НТШ. — Івано-Франківськ. — 2018. — № 4 (48). — С. 380—391.

2. Блогодидактика на уроках // Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка. — 2018. — № 8.

3. Лашук Н.М. Медіакомпетентність. Технології та стратегії : навч. посіб. для студ. спец. 075 — Маркетинг / Н.М. Лашук. — Чернівці : ЧНТУ, 2017. — 118 с.

4. Медіадидактика вищої школи: програми спецкурсів / за ред. Г.В. Онкович ; Г.В. Онкович, К.Є. Балабанова, І.Ю. Гуріненко та ін. — К. : Логос, 2013. — 195 с.
5. Медіакомпетентність фахівця : кол. монографія / Г.В. Онкович, Ю.М. Горун, В.О. Кравчук та ін. ; за. ред. Г.В. Онкович ; Ін-т вищ. освіти НАПН України. — Київ : Логос, 2013. — 286 с.
6. Робак В. До питання про розвиток медіапедагогіки у Німеччині / Володимир Робак // Другий український педагогічний конгрес : зб. матеріалів конгресу. — Львів : ТзОВ Камула, 2006. — С. 275—286.
7. Онкович Г.В. Професійно-орієнтовані авторські сторінки в соціальній мережі як спосіб підвищення фахової самоосвіти / Г.В. Онкович // Новітні технології у викладанні мов іноземним студентам : матеріали семінару. — Харків, ХНАДУ, 2018. — С. 187—192.
8. Онкович Г. Професійно-орієнтована медіаосвіта у вищій школі / Г. Онкович // Вища освіта України. — 2014. — № 2. — С. 80—87.
9. Онкович Г.В. Медіадидактика вищої школи: український досвід / Г.В. Онкович // Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часоп. — Київ, 2013. — № 1. — С. 23—29.
10. Онкович А.В. Медиа- и информационная грамотность как зонтичное понятие обучающей среды / А.В. Онкович, А.Д. Онкович // Профессионализм педагога: сущность, содержание, перспективы развития. — М. : МАНПО ; Ярославль : Ремдер, 2014. — С. 328—332.
11. Онкович Г.В. Новітні терміни медіаосвіти та медіадидактики / Г.В. Онкович // Лінгвістика. Лінгвокультурологія. Кроскультурна і міжкультурно комунікація: проблеми, питання, рішення. — Дніпро : ДНУ ім. Олеся Гончара, 2018. — № 12. — Ч. 2. — С. 277—291.
12. Соскін О.В. Інвестиції в людський розвиток в умовах глобальної трансформації : навч. посіб. / О.В. Соскін, В.Г. Воронкова, М.М. Ажажа. — Львів : Магнолія, 2006. — 602 с.
13. Huber L. Hochschuldidaktik als Theorie der Bildung und Ausbildung / Ludwig Huber // Dieter Lenzen (Hrsg.): Enzyklopädie Erziehungswissenschaft. Ausbildung und Sozialisation in der Hochschule. — Band 10. — Stuttgart ; Dresden : Klett. 1995. — S. 114—138.
14. Knowledge Box Training Center — KBTC [El. resource]. — URL: <https://www.facebook.com/kbtc.mm/>.
15. Drillers Club Knowledge Box [El. resource]. — URL: <https://www.facebook.com/groups/drillersclub/about/>
16. Нафтогазова освіта [Ел. ресурс]. — Режим доступу: https://www.facebook.com/groups/866495553505940/?ref=br_rs
17. Освіта за спеціальністю “Нафтогазова інженерія та технології” [Ел. ресурс]. — Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/145315129579851/about/>.

Надійшла до редакції 29.11.2018

Hanna Onkovych, Volodymyr Biletsky, Artem Onkovych, Mykola Tkachenko.
New in Media Education: Engineering Blog-Didactics

The authors analyze some problems concerning using social networks for the development and self-development of individual's professional competence. It is shown on the example of engineering blog-didactics. The authors consider the national media education cases and offer new instrumental technologies for using the social network in the educational process of the higher school.